

LAPSIA JA VANHEMPIA KANNATTELEVA TUKIPERHETOIMINTA¹

Anu-Riina Svenlin: YTT, yliopistonopettaja, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, Jyväskylän yliopisto

anu-riina.svenlin@chydenius.fi

Janus vol. 28 (4) 2020, 404–409

Tuo pieni ihminen turkoosissa kynsilakassa oli himpun päälle parin vuoden vanha, kun tavattiin ensimmäisen kerran ja nyt, reilut seitsemän vuotta myöhemmin virallinen osuus saatetaan pikkuhiljaa päätökseen. Kerta kuukauteen on vuosien ajan tavattu ja vaikka vähän on välillä väsyttänyt, mittari on aina painunut reilusti positiiviselle tapaamisen päätyttyä.

Typsystä on kasvanut määrätietoinen, oman arvonsa tunteva tunteellinen koululainen, jonka kanssa on ollut hienoa hömpötellä ns. tyttöjen juttuja meikkailuista kirppiksillä luuhaamisiin.

Joono on ollut alusta saakka tärkeä ihminen koko paletissa ja välillä nuo kaksi ovat sihiset ikäerostaan huolimatta toisilleen kuin sisarukset, vuorotellen toisiaan komennellen, toisaalta touhunneet sulassa sovussa keskenään, vaikka muuttuvaa labrynttiä pelaillen.

Olo on haikea mutta myös onnellinen. Eikä tämä yhteydenpito tähän loppu, vaikka viralliset kiitoskakkulapiot on saatu, eihän ystävyyttä voi katkaista vain siksi, että ”tarve on päättynyt”. Tarve olla turvallinen aikuinen ainakin jatkuu eikä vähätellä sovi lapsen tarvetta saada pitää yhteyttä sellaiseen jatkossakin, vaikkei siitä ole enää paperilla sovittu.

Näillä sanoilla ystäväni kuvaa pitkän tukiperhesuhteen päättymistä. Ehkä

ensimmäinen asia, jota tarinan kuultessaan ei tule ajatelleeksi, on se, että kyse on lastensuojelusta ja lastensuojelun tarjoamasta tuesta. Lastensuojelu herättää monissa ihmisissä, usein myös sosiaalityön opiskelijoissa, voimakkaita tunteita jopa pelkoa. Lastensuojelu sanana tiivistyy ihmisten mielissä helposti huostaanotoksi ja kontrolliksi, eikä niinkään tueksi ja avuntarjoajaksi. Lastensuojelu on kuitenkin paljon muutakin, kuten tarina meille kertoo. Tästä tukiperhetoiminta on hyvä esimerkki. Se on myös oiva esimerkki lasten ja perheiden tukemista painottavasta lastensuojelun orientaatiosta, johon suomalainen lastensuojelu lasketaan kuuluvaksi. Suomalaisen lastensuojelun ytimessä ovat vapaaehtoisuuteen perustuvat tukitoimet. (Pösö 2007, 72.)

Tukiperhetoiminnan vahvuutena voidaan pitää sitä, että se herättää erityisesti vanhempien, mutta myös työntekijöiden, mielissä positiivisia ajatuksia lastensuojelussa tarjottavasta tuesta, kuten väitöskirjatutkimukseni (Svenlin 2020) osoittaa. Tätä voidaan pitää avun hakemisen ja sen tarjoamisen näkökulmasta jopa ratkaisevana. Mutta mihin tukiperhetoimintaa ympäröivä myönteisyys perustuu? Tämä on yksi niistä kysymyksistä, jotka ovat kannatelleet ja kuljettaneet tutkimustani eteenpäin. Kysymykseen on mahdollista esittää ainakin seuraavanlaisia vastauksia.

Ensinnäkin kyse on tukiperheiden tarjoaman tuen luonteesta ja sisällöstä. Tuki on lasten ja vanhempien arkeen istuvaa – vanhemman näkökulmasta järkeenkäypää ja konkreettista. Tukiperheviikonloput sovitaan etukäteen, niitä on säännöllisesti ja ne auttavat rytmittämään arkea. Siksi tukiperhe on tukitoimi, jota perheet toivovat ja ovat valmiita jopa jonottamaan.

Toinen vastaukseni on, että tukiperhe-toimintaa ympäröivä myönteisyys perustuu siihen, millainen tukiperhe on tuen tarjoajana. Tukiperheet ovat tavallisia perheitä, vapaaehtoistyötä lastensuojelun kentällä tekeviä ihmisiä. Kyse on edesmenneen runoilija Tommy Tabermannin (1987) sanoja lainaten ihmisen ihmiselle -periaatteeseen perustuvasta auttamisesta: toiminnasta, jossa on mukana sydän ja sielu, kuten yksi tutkimukseen osallistuneista sosiaalityöntekijöistä asian ilmaisi. Tukiperhe kohtaa lapsen ja vanhemmat vertaisina, mikä murtaa vanhemman puolustusasemassa olemista. Tämän seurauksena vanhempi on valmiimpi ottamaan vastaan lastensuojelun tarjoamaa tukea.

Tutkimukseni perusteella kolmas vastaus liittyy siihen, millaisen ympäristön tukiperhe tarjoaa lapselle. Tukiperheen elinympäristö määrittäyty toimijoiden puhuessa helposti lapsen ja vanhemman sosiaalisen ja fyysisen elinympäristön vastakohdaksi. Tukiperheen ympäristö on lapsiystävällinen sekä lasta toimintaan houkutteleva ja aktivoiva. Tämä kertoo siitä, että ympäristöllä ja sen vaihtamisella nähdään olevan tukiperhetoiminnassa tukea tuottavia ominaisuuksia. Toisin sanoen kyse on siitä, että lasten oleminen ja toiminta

tukiperheessä eivät rakennu pelkästään vuorovaikutuksessa ja suhteissa, vaan myös paikkasuhteena tukiperheen kotiin ja asuinympäristöön (myös Ritala-Koskinen 2018).

Neljänneksi väitän, että tukiperhetoimintaa ympäröivä myönteisyys perustuu siihen, että tukiperheen ajatellaan tarjoavan lapselle perheen ja miehen mallin. Tukiperheen ajatellaan usein olevan kahden vanhemman tai pariskunnan muodostama perhe, jonka taustalla vaikuttaa ajatus ydinperheestä normaaliuden edellytyksenä. Kärjistetysti ajatellaan, että ilman ydinperhettä ja miehen mallia lapsi ei sosiaalistu eikä voi hyvin (Yesilova 2009; Aalto 2018). Tästä seuraa, että vanhempi kohdistaa tukiperheeseen toiveen mallien ja äititai isähahmon kaltaisen ihmissuhteen tarjoamisesta lapselle. Huomionarvoista on se, että samalla vanhempi määrittelee lapsen oman perheen ja sen tarjoaman mallin vaillinaiseksi. Pidän siksi tärkeänä sitä, että vanhempia tuettaisiin kohti sellaista ajatusta, että lapsen perhe on riittävä ja kokonainen juuri sellaisena kuin se on, eikä tukiperhettä tarvita korvaamaan puuttuvaa isää tai äitiä. Se ei myöskään ole tukiperheen tehtävä. Mallien tarjoamisen sijaan tulisi korostaa sitä, että tukiperhe tuo perheen elämään uusia ihmisiä ja ihmissuhteita. Näillä ihmisillä on oma erityinen tehtävä lapsen ja vanhemman elämässä. Tukiperhetoiminnassa syntyvät ihmissuhteet ovat itsessään arvokkaita eikä niiden arvo synny siitä, että ne korvaavat puuttuvia ihmissuhteita lapsen elämässä (vrt. Moilanen 2015, 95).

Viimeinen vastaukseni liittyy tukiperheen tarjoaman ihmissuhteen laatuun. Lähes aina lähtötilanne on sellainen,

että lapsen ja vanhemman sosiaalinen verkosto on hauras. Siellä ei ole turvallisia lisäkäsiä, isovanhempia tai ystäviä, joilta voisi pyytää apua. Tästä seuraa, että vanhempi määrittelee tukiperheen tuttavien, ystävien ja sukulaisen kaltaiseksi toimijaksi. Perhe- ja ystävyysuhteet ovat tukiperhesuhteen ja sen laadun määrittelyn lähtökohta. Tämä kertoo siitä, että vanhemmat kaipaavat yhteenkuulumisen tunnetta toisiin ihmisiin ja perheisiin (Törrönen 2016, 12).

Ihmisuhteen laadun osalta tukiperhe-toimintaan kohdistuviin odotuksiin ja toiveisiin liittyy kuitenkin muutamia haasteita. Ensinnäkään tukiperheet eivät välttämättä lähtötilanteessa määrittele omaa rooliaan lapsen ja vanhemman elämässä ihmissuhteena, vaan omien resurssien ja motiivien kautta, mistä voi muodostua jännite perheiden välille. Toiseksi voi käydä niin, että tukiperhe asennoituu rakentamaan ensisijaisesti suhdetta lapseen, jolloin vanhempi jää tukisuhteessa ulkoreunalle.

Seuraava haaste liittyy siihen, miten lapset ymmärtävät tukiperheen roolin. Tutkimukseni antaa viitteitä, kuten myös aiemmat tutkimukset, että lasten on usein vaikea ymmärtää ja sanoittaa, mikä tukiperhe on, miten ja miksi se tulee lapsen elämään (myös Roberts 2015; Larsen 2011; Berg Eklundh 2010). Lapselta ei myöskään kysytä, millaisia ihmissuhteita hän mahdollisesti toivoo elämänsä. Tukiperheen roolin avaamiseen lapselle on siksi tarpeen kiinnittää nykyistä enemmän huomiota.

Neljäs haaste on se, että tukiperheen, lapsen ja vanhemman välinen suhde perustuu aina sopimukseen, jossa tukiperhe on auttajan roolissa ja lapsi

ja vanhempi ovat tuen vastaanottajan rooleissa. Toisin sanoen suhde ei lähtökohdiltaan rakennu vastavuoroiseksi. Suhteen perustamista sopimukseen kuvastaa se, että tukiperhetoiminnan lähtökohta ja päästrategia on perheen verkoston väliaikainen vahvistaminen. Tämä ohjaa sosiaalityöntekijöitä tarkastelemaan tukiperheen, lapsen ja vanhemman välistä ihmissuhdetta pikemminkin keinona kuin suhdenäkökulmasta. Tukiperheen, lapsen ja vanhemman välisessä ihmissuhteessa on kyse vierailusuhteesta. Tarkoitin vierailusuhteella sitä, että vanhempi ja lapsi vierailevat hetkellisesti tukiperheen verkostossa, ja tukiperhe lapsen ja vanhemman elämässä. Vierailusuhde on ajallisesti rajattu ja sopimuksellinen suhde, jonka aikana lapsi ja vanhempi saavat säännöllistä tukea tukiperheeltä. Tällainen suhde ei kuitenkaan ratkaise sitä perusongelmaa, että monen perheen läheisverkosto on pysyvästi hauras ja ihmissuhteiden tarve on pitkäaikainen.

Toinen väitöstutkimustani keskeisesti virittänyt kysymys oli, millaiseen käyttöteoriaan tukiperhetoiminta perustuu. Tukiperhetoiminnan toteuttamista on vuosikymmenten aikana ohjannut ensisijaisesti sosiaalityöntekijöiden käytännön työssä syntynyt tieto. Toimintaa on ohjannut luottamus tukiperheiden auttavaan voimaan ja ”tuntumisen mekanismi” (Rousu 2007, 242) – tukitoimi on tuntunut toimivalta. Tämä on tarkoittanut myös sitä, että toimintaa koskevan tiedon siirtäminen eteenpäin on ollut yksittäisten työntekijöiden ja opinnäytetöiden varassa. Tästä syystä halusin tutkimuksessani jäsentää sitä, millainen tieto ja käyttöteoria ohjaavat tukiperhetoimintaa sekä sitä, mi-

hin tukiperhetoiminnan vaikutukset ja auttava voima perustuvat. En pitänyt sosiaalityöntekijän enkä sosiaalityön tieteenalan näkökulmasta vakuuttavana sitä, että lastensuojelussa on käytössä interventio, jonka lähtökohtia, tavoitteita ja sisältöä ei ollut kirjattu eikä vaikuttavuutta arvioitu. Sosiaalityöllä on tieteenä velvollisuus selittää, millaisiin mekanismeihin ja teorioihin sen interventiot ja niiden vaikutukset perustuvat (Johnsson & Svensson 2005, 426–431).

Tukiperhetoiminnan käyttöteorian tavoittaminen ja sen selittäminen, kuinka tukisuhteet syntyvät ja millaisia vaikutuksia niillä on perheiden elämään, tapahtui tutkimuksessani kriittisen realismin ja siihen perustuvan KAIMEr-teorian avulla. Sosiaalityön tutkimukselle kriittinen realismi ja KAIMEr-teoria tarjoavat mahdollisuuden vahvistaa sosiaalityön omaa tieto- ja teoriaperustaa, jota usein peräänkuulutetaan sosiaalityötä koskevissa keskusteluissa (kts. Mäntysaari ym. 2009). Sosiaalityöhön toivotaan ja kaivataan omia teorioita. Yksi tapa, jolla tähän toiveeseen voidaan vastata, on tutkia ja analysoida sosiaalityön asiakastyössä vaikuttavia mekanismeja ja sosiaalityön interventioita (Blom & Morén 2007). KAIMEr-teorian kehittäjien Björn Blomin ja Stefan Morénin (2007) sanoja lainaten tällaisessa tutkimuksessa on kyse mustan laatikon avaamisesta ja sen sisällön näkyväksi tekemisestä. Tämä on mahdollista, koska sosiaalityön ilmiöitä, interventioita ja sosiaalisia ongelmia ei lähestytä vain kokemuksina, vaan nimenomaan kausaalisten selitysten rakentamisen kautta. Ne sosiaaliset mekanismit, joita voidaan tutkimuksessa tunnistaa, selittävät vaikutusten syntymistä ja edustavat sosiaalityön

tutkimuksen tuottamaa teoriaa. (Mt., 16–18.)

On kuitenkin todettava, että juuri minkään käsitteen asema ei ole ollut yhteiskuntatieteiden historian saatossa kiistanalaisempi kuin kausaliteetin. Näin on siksi, että kausaliteettia koskevat näkemykset kietoutuvat perustavanlaatuisiin metodologisiin kiistoihin yhteiskunta- ja luonnontieteiden eroista, kysymyksiin ihmisen vapaasta tahdosta, inhimillisen toiminnan merkityksellisyydestä ja yksilön vastuusta omasta toiminnastaan ja sen seurauksista. (Ylikoski 2018, 55.) Kysymystä kausaliteetista eli syy-seuraussuhteiden osoittamisesta voidaan myös pitää ainakin yhtenä syynä sille, miksi kriittiseen realismiin ja KAIMEr-teoriaan tarttuminen ei ole kovin suuressa mittakaavassa houkutelut sosiaalityön tutkijoita. Rohkenen kuitenkin väittää, että sosiaalityö hyötyisi kriittisen realismin ja KAIMEr-teorian tarjoamasta lähestymistavasta, jos ei muuten niin interventioita tutkittaessa. Kriittisen realismin ja KAIMEr-teorian antia omalle tutkimukselleni kuvaa se, että ilman niitä tutkimus olisi jäänyt kuvailevalle tasolle. Sen sijaan ne haastoivat paitsi minut tutkijana myös sosiaalityöntekijät, tukiperheet ja vanhemmat pohtimaan, mihin toiminta perustuu ja mikä sitä ohjaa. Tutkimuksen tuloksena tukiperhetoiminnan tietopohja vahvistui niin käsitteellisesti kuin myös teoreettisesti. Oman tutkimusprosessini pohjalta haluaisin siksi rohkaista niin sosiaalityöntekijöitä, opiskelijoita kuin tutkijoitakin esittämään enemmän miksi, kuinka ja millä tavoin -kysymyksiä. Tällaisten kysymysten lähtökohtana ovat tutkimuskohdetta kuvaavat tosiasiat, mutta

niiden tavoitteena on kertoa, miksi nuotasiat ovat niin kuin ne ovat (mt., 21).

Lopuksi pohdin tutkimukseni merkitystä lastensuojelulle, tukiperhetoiminnalle ja sen kehittämiseksi. Tutkimukseni osoittaa selkeästi, että tukiperhe on lastensuojelussa tarpeellinen ja toimiva tukimuoto. Se kannattelee lapsia ja vanhempia. Se edistää lastensuojelun työkentelyä perheen kanssa. Se on joustava ja monenlaisiin tilanteisiin taipuva. Kokonaisuutena tutkimus selkiyttää siten tukitoimen asemaa lastensuojelun kokonaisuudessa. Ennen kaikkea tutkimus antaa tukiperhetoiminnan osapuolille paremmat mahdollisuudet sanoittaa ja ymmärtää sitä, millaiset asiat vaikuttavat tukisuhteen syntymiseen, mistä tuki rakentuu, millaisia vaikutuksia tuella on ja miten niitä voidaan seurata. Koko lastensuojelun palvelujärjestelmän näkökulmasta pidän kuitenkin jatkosalta välttämättömänä kartoittaa, kuinka paljon tukiperheitä ja tukihenkilöitä käytetään tukitoimina lastensuojelussa ja sosiaalihuollossa. Myös tukiperheessä käyvien lasten iästä ja tukisuhteiden kestosta tarvitaan nykyistä tarkempaa tietoa. On muistettava, että avohuollon tukitoimet on nimetty lainsäätäjän toimesta. Siksi niitä on myös tutkittava ja arvioitava. Samasta syystä myös lastensuojelututkimukseen on osoitettava tarvittavat resurssit. (Heino 2017.)

Tutkimukseni vahvistaa sitä havaintoa, että lastensuojelu on jännitteistä toimintaa. Myös tukiperhetoiminnassa on jännitteitä, joita on tarpeen pysähtyä käytännön työssä reflektoidaan, koska jännitteet purkautuvat helposti vastakohtapareiksi (Bardy 2013, 75). Tästä seuraa, että ratkaisuja etsittäessä ja

lastensuojelusta puhuttaessa ajaututaan helposti ”joko tai” -ajatteluun. Vastakain voivat näyttäytyä esimerkiksi lapsi ja vanhempi, tuki ja kontrolli, ehkäisevä ja korjaava tai virikkeet ja arkinen huolenpito. Lista on pitkä. Kuten Marjatta Bardy (mt., 76) kirjoittaa, kyse on pikemminkin ”sekä että” -asetelmasta: sekä ongelmien ehkäisemistä että niiden korjaamisesta, tukiperhetoiminnassa sekä mallien että ihmissuhteiden tarjoamisesta. ”Sekä että” -ajattelun vahvuus on, että se tekee näkyväksi jännitteiden ja vastakohtaparien välissä olevat erilaiset ja uudet yhdistelmät sekä niiden tarjoamat mahdollisuudet. Näiden yhdistelmien tunnistaminen puolestaan lisää valinnan ja toiminnan mahdollisuuksia. Uskon, että erilaisista yhdistelmistä löytyy myös suuntia tukiperhetoiminnan päivittämiseen 2020-luvulle. (Mt., 75–76.)

Päätän puheenvuoroni omaan tutkimukselliseen näkemykseeni siitä, mikä on tukiperhetoiminnan ydin. Se on tarjota yhtä aikaa tukea lapselle ja vanhemmalle. Se on tukiperheen kykyä luoda ihmissuhde ei vain lapseen, vaan myös vanhempaan. Lastensuojelun näkökulmasta oleellista on, että kyse on tuesta, jota on helppo tarjota ja ottaa vastaan. Kyse on myös siitä, että parhaimmillaan tukiperhe luo sillan haavoittuvassa tilanteessa olevan perheen ja lastensuojelun välille. Samalla se tuo niin tukiperheiden kuin myös lapsen ja vanhemman elämään uusia ihmissuhteita ja näköaloja. Ydin on se, että tukiperhetoiminnassa on kyse auttamisesta, jossa luodaan perheiden elämään tilaa, jossa voi tapahtua hyviä asioita (Gilligan 2005).

VIITE

1 Puheenvuoro on Jyväskylän yliopistossa 30.1.2020 tarkastetun sosiaalityön väitöskirjan lectio praecursoria.

KIRJALLISUUS

- Aalto, Ilana (2018) Miten miehet pissaavat? Miehen mallin käsite poikien kehitystä ja kasvatusta koskevassa keskustelussa 1960-luvulta nykypäiviin. Teoksessa Tuija M. Huuki, Antti Kivijärvi & Harry Lunabba (toim.) Poikatutkimus. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 205. Tampere: Vastapaino, 29–51.
- Bardy, Marjatta (2013) Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. 4. uudistettu painos. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 49–78.
- Berg Eklundh, Lotta (2010) Kontaktfamilj: En förebyggande stödinsats eller mellanvård? Licensiatsavhandling i socialt arbete vid Stockholms universitet. Rapport i socialt arbete nr 135. Stockholm: Stockholms universitet.
- Blom, Björn & Morén Stefan (2007) Insatser och resultat i socialt arbete. Lund: Studentlitteratur.
- Gilligan, Robbie (2005) Creating a warm place where children can blossom. *Social Policy Journal of New Zealand - Te Puna Whakaaro* (28), 36–45.
- Heino, Tarja (2017) Kamppailu lastensuojelututkimuksen paikasta ja puitteista. Teoksessa Rosi Enroos, Mikko Mäntysaari & Satu Ranta-Tyrkkö (toim.) Mielekäs tutkimus. Näkökulmia sosiaalityön tutkimuksen misioniin. Tampere: Tampere University Press, 193–226.
- Johnsson, Eva & Svensson, Kerstin (2009) Theory in social work – some reflections on understanding and explaining interventions. *European Journal of Social Work* 8 (4), 419–433. <https://doi.org/10.1080/13691450500314442>
- Larsen, Elisabeth (2011) Help or formality? Children's experiences of participation in home-based child welfare cases: a Norwegian example. *Nordic Social Work Research* 1 (1), 43–60. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2011.562033>
- Moilanen, Johanna (2015) Tutkimus lastensuojelun tukihenkilötoiminnan muutoksista: Relationaalinen näkökulma. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Sciences* 533. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (2009) Johdanto. Teoksessa Mikko Mäntysaari, Anneli Pohjola & Tarja Pösö (toim.) Sosiaalityö ja teoria. Jyväskylä: PS-Kustannus, 7–16.
- Pösö, Tarja (2007) Lastensuojelun puuttuva tieto. Teoksessa Jaana Vuori & Ritva Nätkin (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 65–82.
- Ritala-Koskinen, Aino (2018) Avohuollon asiakaslasten asumisliikkuvuus. Teoksessa Hannele Forsberg & Aino Ritala-Koskinen (toim.) Monen kodin lapset. Tallinna: Gaudeamus, 77–102.
- Roberts, Louise (2015) Meeting children's needs within a family focussed agenda: The case of support care. *Children and Youth Services Review* (53), 105–112. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.03.024>
- Rousu, Sirkka (2007) Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi organisaatiossa: Näkymätön tuloksellisuus näkyväksi. *Acta / Suomen kuntaliitto* 197. Helsinki: Suomen kuntaliitto, Tampereen yliopisto.
- Tabermann, Tommy (1987) Maa. Runoja matkalle epätoivon tuolle puolen. Espoo: Weilin+Göös.
- Törrönen, Maritta (2016) Johdatus vastavuoroiseen sosiaalityöhön. Teoksessa Maritta Törrönen, Kaija Hänninen, Päivi Jouttimäki, Tiina Lehto-Lundén, Petra Salovaara & Minna Veistela (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Tallinna: Gaudeamus, 11–24.
- Svenlin, Anu-Riina (2020) Kannatteleva ja jännitteinen tukiperhetoiminta Lastensuojelun tukiperhetoiminnan käyttöteoria ja tukisuhteet. *JYU Dissertations* 180. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Yesilova, Katja (2009) Ydinperheen politiikka. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Ylikoski, Petri (2018) Selittäminen, ymmärtäminen ja kausaaliset mekanismit. Teoksessa Tuukka Kaidesoja, Tomi Kankainen & Petri Ylikoski (toim.) Syistä selityksiin. Kausaalisuus ja selittäminen yhteiskuntatieteissä. Helsinki: Gaudeamus, 20–54.